סודרן על גבי כבש או על גבי סובב. אבל על גבי יסוד לא דל"ב היה נפסל בליבה אם ירד אבל סובב שהוא מחלי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין ליבה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש ריב"א ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח אבל כשסודרן על הסובב והכבש לא מיקרי ירידה:

נאמרה אש בקטורת. נ"ל דכתיב גבי קרח אתה ואהרן איש מחתתו ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת:

תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא על מזבח החיצון. תימה לי א"כ ניבעי לה מערכה בפני עצמה כי היכי דמצרכינן מערכה לקטורת בפני עצמה וא"כ נפיש להו מערכות וי"ל כיון דלא היה צריך ליקח שום גחלים למנורה אלא להדליק הפתילות בעלמא לא מסתבר שיעשו בשביל זה מערכה ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים ועוד י"ל מדכתיב תמיד ש"מ שמדליקין אותה מאש הדולקת תמיד והיינו ממערכה גדולה דאי עבדינן לה מערכה בפני עצמה מאי איצטריך שתהא דולקת תמיד: **הוי אומר זה מזבח החיצון.** ואין להקשות א"כ מאי איצטריך קרא לקטורת דהיכל שלוקחין לה גחלים ממזבח החיצון נגמר מקטורת דלפני ולפנים די"ל דאיצטריך לאשמועינן דעושין לה מערכה בפני עצמה דאי הוה גמרינן מהכא ה"א דיוה"כ סגי בחדא מערכה לקטורת דהיכל ולפני ולפנים אי נמי מהכא לא מצינו למילף דשאני קטורת דכל יומא כיון דמקטירין אותה על מזבח הפנימי יעשו לה מערכה כמו כן על מזבח הפנימי קמ"ל: **הוה אמינא דוקא מלפני ה'.** הקשה ר"י מאי שנא דהכא אמרינן לפני ה' כנגד הפתח במערבה וכן בגר מערבי פרק שתי הלחם (מנחות דף לח.) וגבי תנופה פרק כל המנחות באות מלה (שם דף סח.) אמרינן לפני ה' במזרח וגבי שחיטה נמי כתיב לפני ה' ושרינן בכל מקום בעזרה ותירץ ר"י דגבי שחיטת קדשים קליס כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ אע"ג דנאכלין בכל העיר שחיטתן לפני ה' בפיס במזרח וכן גבי תנופה אבל בהני מזבח ומנורה אי לא אתי לאשמועינן במערב לפני ה' למה לי והקשה רבינו יצחק הנחור מ"מ מאי שנא דתנופה במזרח ושחיטה בכל מקום בעזרה ותירץ דודאי לפני ה' במזרח כדדרשינן בסיפרי בפרשת נשא גבי תנופת איל נזיר לפני ה' במזרח בכל מקום שנאמר לפני ה' הוי אומר במזרח עד שיפרט לך הכתוב וגבי שחיטת קדשים קליס לא כתיב לפני ה' אלא בסמיכה ושמא סמיכה היא במזרח ואת"ל שאינה במזרח דילמא היינו טעמא דגמרינן מקל וחומר משחיטה או בהיקישא דוסמך ושחט ושחיטה הויא בכל מקום כדגמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נה.) מקראי להכשיר כל הרוחות ואפשר דאפילו סמיכת עולה היא בכל מקום בעזרה כיון דשירי מצוה היא גמרינן קל וחומר משחיטת שלמים וקרא דלפני ה' דסמיכה לאפוקי חוץ לעזרה וכ"מ בת"כ דדרש לפני ה' וסמך דגבי עולה אע"פ שסמך בחוץ יחזור ויסמוך בפנים והא דכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' גבי עולה לא מצי למימר במזרח דהא פרט לך הכתוב לפון ודרשינן מיניה בן בקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' בפרק כל הפסולין (שם דף לב:) ולפני ה' דכתיב בפר כהן משיח ובפר העלם דריש בת"כ לקבוע להם לפון והיינו עד שיפרט לך הכתוב והאי דדרשינן ליה לפון ולא למזרח משום דאשכחן שאר קדשי קדשים שטעונין לפון ואע"ג דאמר בפרק איזהו מקומן (שם דף מח:) זה בנה אב שכל חטאות טעונות לפון נראה לי דשמא איצטריך משום דכתיב בפר כהן משיח כאשר יורם משור זבח השלמים ולהקטרת אימורים לא איצטריך למילף משלמים שהרי הכל מפורש בגופיה וסד"א דאיצטריך לאקושיה לשלמים להכשיר כל הרוחות לשחיטתו ופר העלם איתקש לפר כהן משיח ואע"ג דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש אין זה אלא גילוי מילתא להכי איצטריך לאהדרינהו לכלל שאר חטאות להטעינן לפון [אי נמי] סד"א כיון דמצות שריפתן חוץ לשלש מחנות לא ליבעו לפון קמ"ל לפני ה' וגבי נר מערבי לא קשה מידי שכשאתה אומר לפני ה' במזרח לא אתא לאפוקי אלא לפון ודרוש שלא כנגד היכל וכתליו או שלא יעמוד במזרח ויהפוך פניו לצד לפון ודרוש וגבי גחלים לא שייך למימר הכי שהרי לפונו ודרומו של מזבח היה כל כך כנגד היכל וכתליו כמו מזרחו ואם כן לפני ה' לאפוקי מאי אי לאפוקי שלא יעמוד החותה במזרח ויהפוך פניו לצפון ולדרוס א"כ דאגברא קמי הוה ליה למיכתב לפני ה' מדכתיב מלפני ה' שמע מינה דאגחלים קאי ואי גחלים דמזרחו דמזבח קאמר אמאי קרי לה לפני ה' טפי מדלפונו ודרומו אלא שמע מינה במערב קאמר והיינו כמו פרט הכתוב כדאיתא בסיפרי וכן בנרות כולם לפני ה' בין אדם בין נרות אלא שמע מינה נר מערבי קאמר: אבל

שסודרן על גבי מזבח ואם אין מחזיקן שסודרן על הכבש או ע"ג סובב עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן ת"ל [1]אשר תאכל האש את העולה על המזבח ור' מאיר עיכולי עולה אתה מחזיר [8]ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת דתנא [6]ר' חנניא בר מניומי בדבי ר' אליעזר בן יעקב אשר תאכל האש את העולה על המזבח עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת דכולי עלמא מיהת מוסיפין בו ביום אית להו מנא להו נפקא להו [2]מוהאש ואפילו למאן דלא דריש [3]וא"ו וא"ו ה"א דריש אש תמיד למאי אתא מבעי ליה לכדתניא [א] [3]אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה [3]לימד על מערכה שניה של קטורת [9]שלא תהא אלא על המזבח החיצון אש מחתה ומנורה מניין ודין הוא נאמרה [4]אש בקטורת ונאמרה [5]אש במחתה ומנורה מה להלן על מזבח החיצון אף כאן על המזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה ומנורה מה להלן בסמוך לו אף מחתה ומנורה בסמוך לו ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה [3]אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון למדנו אש למנורה אש למחתה מניין ודין הוא נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו תלמוד לומר [5]ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב מלפני ה' דאי כתב רחמנא מעל המזבח הוה אמינא מאי מזבח מזבח פנימי כתב רחמנא מלפני ה' ואי כתב רחמנא מלפני ה' הוה אמינא דוקא מלפני ה' אבל

אשר תאכל אש העולה. אש אינו ענין לתחילתה דהא כתיב [ג] העולה על מוקדה תנהו לענין סופה: **עיכולי עולה.** פוקעין שפקעו מעל האש וקרי ביה אשר תאכל את העולה על המזבח: **אש תמיד תוקד למאי אתא.** כיון דדרשת כל מוקדות דענינא: **שלא תהא אלא על מזבח החיצון.** דהאי קרא במזבח העולה כתיב: **אש מחתה ומנורה.** אש דיוה"כ דלפני ולפנים ואש דמנורה דהדלקת נרות דכל יומא מעיין שתהא ניטלת מעל המזבח החיצון: הכי גרסינן **נאמר להן אש בקטורת.** דכתיב [ד] יקטירנה ואין הקטרה בלא אש: **מה להלן בסמוך לו.** במזבח החיצון הסמוך לפנימי שעליו הקטורת נקטר אף מחתה ומנורה נוטל מן הסמוך לו והוא מזבח הפנימי הסמוך למנורה ולפני לפנים: **אש תמיד.** אש שאמרתי לך בה תמיד והוא של מנורה שנאמר בה [ה] להעלות נר תמיד: **נאמר אש בקטורת.** של כל יום: **ולקח מלא המחתה מעל המזבח.** (ויקרא טז) ומהיכן מלפני ה' מלא מערב: הכי גרסינן **איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון.** איזהו מזבח שיש לחלק בו מה ממנו לפני ה' שהוקק הכתוב לומר מלפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון דאילו פנימי כולו לפני ה': **דוקא מלפני ה'.** כנגד הפתח ממש: אבל

בסמוך לו ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה [3]אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון למדנו אש למנורה אש למחתה מניין ודין הוא נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו תלמוד לומר [5]ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב מלפני ה' דאי כתב רחמנא מעל המזבח הוה אמינא מאי מזבח מזבח פנימי כתב רחמנא מלפני ה' ואי כתב רחמנא מלפני ה' הוה אמינא דוקא מלפני ה' אבל

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה ב:
מה ב סש הל' ה ופ"ב הל' ד והלכה מ:
מו ג סש פ"ג הל' יג:

תורה אור השלם

1. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ עֹלַת עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג
2. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו ה
3. אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:
ויקרא ו ו
4. וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: שמות ל ז
וּתְנוּ בָהֶן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לִפְנֵי יְיָ מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי:
במדבר טז ז
5. וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גֶּחָלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת:
ויקרא טז יב

רבינו חננאל

סודרן בצידי המזבח, עד שיסדר המערכה גדולה, ואחר כך מחזירן עליה, שנאמר אשר תאכל האש את העולה על המזבח. כלומר, מחזירם על גבי המערכה שבמזבח. ור' מאיר האי קרא אשר תאכל האש, מפיק לה לדרשא אחרינא, כדתני רב חנניא בר מניומי בדבי ר' אליעזר בן יעקב אשר תאכל האש את העולה על המזבח, עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת, וכר' ינאי דאמר קטורת שפקעה ממזבח הקטרת אפילו קרטין שבהן אין מחזירין אותה על גבי המזבח. **דכולי עלמא** מיהת שרין שמוסיפין ביום הכפורים מערכה יתירה על כל הימים, מנא להו. ופרשינן **מוהאש**, היה לו לכתוב אש ולמה כתב והאש, אלא לומר שמוסיפין ביום הכפורים מערכת אש אחרת. **הנה** דרשנו הני קראי ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד. האי קרא אחרינא **אש תמיד** תוקד על המזבח לא תכבה **למאי אתא.** לכדתניא ואש המזבח תוקד בו לימד על מערכה שניה של קטרת שתהיה במזבח החיצון. **אש מחתה**, שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש. ומנורה, דכתיב בה להעלות נר תמיד, והיא הדלקת נרות באש. מנא לן שהיא ממזבח החיצון. ללמד בהן מן הדין בזה הדרך, נאמר תן אש בקטרת ונאמר תן אש במחתה ומנורה כו'. **ודחינן** כלך לדרך זו כו', כלומר כך למוד מהמזבח, הקטרת האש שאתה נותן ומקטיר עליה, אינך מכניסה אלא מן הסמוך לה, דהוא מזבח החיצון כמו שאמרנו במסכת זבחים (תחילת פרק איזהו מקומן של זבחים) [בפ' קדשי קדשים] ר'

מסורת הש"ס

ו) מנחות כו: [זבחים פג.], ז) [יבמות עב: מנחות נח: פז:], ג) [ויקרא ו], ד) [שמות ל], ה) [שמות כז],

גליון הש"ס

גמרא שלא תהא אלא על המזבח החיצון. עיין לעיל דף לג ע"א תוס' ד"ה מכלל:

הגהות הגר"א

[א] גמרא לכדתניא. (אש תמיד מוקד על המזבח לא תכבה) תא"מ וג"כ ואש המזבח מוקד בו (וכ"ה בתורת כהנים וכמ"ש לעיל עמוד א' ובדף לג ב'):

מוסף רש"י

אשר תאכל האש. קרא ימיא דפסיטא דלשן מאשר תאכל האש הוא, אלא לדרשא אשר תאכל האש ותפקעם העולה מעל המזבח מחוז והעלם על המזבח (זבחים פג:) קלי ביה תעולל (מנחות כו:).

רבינו חננאל (המשך)

יוסי היא דתניא ר' יוסי אומר כל הניטל מבחוץ לינתן בפנים אינו ניתן אלא בסמוך שלפנים. וכן אמרו למעלה בענין סידור המערכה כריש לקיש דאמר אין מעבירין על המצות, וכי עייל בהיכל במזבח הקטורת פגע ברישא, כדתניא שולחן בצפון משוך מן הכותל כו'. וכבר פירשנוהו שם בפרק אמר להם הממונה. כן אש מחתה ומנורה לא תהיה אש אלא במזבח הזהב הסמוך להם. לכך בא זה אש תמיד תוקד על המזבח, ללמד כי האש שכתבתי לך תמיד, והיא אש של מנורה כדכתיב להעלות נר תמיד, לא תהא אלא ממזבח החיצון. למדנו אש למנורה דכתיב כתיב להעלות נר תמיד. **אש מחתה מניין**, ולא אשכחן בה טעם אלא מגופה, שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ודייקינן מדכתיב לפני ה' שמעינן מינה דבעינן אש ממזבח שאין כולו לפני ה'. ואמרינן איזהו מזבח שאין כולו לפני ה', הוי אומר זה מזבח החיצון, אבל מזבח הפנימי כולו לפני ה' הוא, שנאמר ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב, לפי שהמזבח החיצון יש בו ל"ב, ופתח ההיכל אינו רחב אלא י' אמה ומה שהוא כנגד הפתח הוא לפני ה' והשאר לאו. וכבר אמרו מזבח ממוצע באמצע עזרה. וזה דבר ברור הוא. וכעניין הכא אש תמיד, ובמנורה כתיב להעלות נר תמיד. **אש מחתה מניין**, ולא אשכחן בה טעם אלא מגופה, שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ודייקינן מדכתיב לפני ה' שמעינן מינה דבעינן אש ממזבח שאין כולו לפני ה'. ואמרינן איזהו מזבח שאין כולו לפני ה', הוי אומר זה מזבח החיצון, אבל מזבח הפנימי כולו לפני ה' הוא, שנאמר ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב, לפי שהמזבח החיצון יש בו ל"ב, ופתח ההיכל אינו רחב אלא י' אמה ומה שהוא כנגד הפתח הוא לפני ה' והשאר לאו. וכבר אמרו מזבח ממוצע באמצע עזרה. וזה דבר ברור הוא. וכעניין הכא אש תמיד, ובמנורה כתיב להעלות נר תמיד. **אש מחתה מניין**, ולא אשכחן בה טעם אלא מגופה, שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ודייקינן מדכתיב לפני ה' שמעינן מינה דבעינן אש ממזבח שאין כולו לפני ה'. ואמרינן איזהו מזבח שאין כולו לפני ה', הוי אומר זה מזבח החיצון, אבל מזבח הפנימי כולו לפני ה' הוא, שנאמר ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב, לפי שהמזבח החיצון יש בו ל"ב, ופתח ההיכל אינו רחב אלא י' אמה ומה שהוא כנגד הפתח הוא לפני ה' והשאר לאו. וכבר אמרו מזבח ממוצע באמצע עזרה. וזה דבר ברור הוא. וכעניין הכא אש תמיד, ובמנורה כתיב להעלות נר תמיד. **אש מחתה מניין**, ולא אשכחן בה טעם אלא מגופה, שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ודייקינן מדכתיב לפני ה' שמעינן מינה דבעינן אש ממזבח שאין כולו לפני ה'. ואמרינן איזהו מזבח שאין כולו לפני ה', הוי אומר זה מזבח החיצון, אבל מזבח הפנימי כולו לפני ה' הוא, שנאמר ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב, לפי שהמזבח החיצון יש בו ל"ב, ופתח ההיכל אינו רחב אלא י' אמה ומה שהוא כנגד הפתח הוא לפני ה' והשאר לאו. וכבר אמרו מזבח ממוצע באמצע עזרה. וזה דבר ברור הוא. וכעניין

הזה פשוטה תחלת פרק היה מביא מנחתה בכפישה מצרית. **ואצטריך** למיכתב מלפני ה' למעט מזבח הפנימי שהוא כולו לפני ה', ואצטריך למיכתב מעל המזבח לרבות כל הגחלים שבמזבח, ואפי' אותם שבצדדין שאינן מכוונים כנגד פתח ההיכל שהוא לפני ה'.